

www.e-rara.ch

Practijck des Lantmetens

Sems, Johan

Tot Leyden, 1600

ETH-Bibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-2083>

Aenden Hoogh-gheboren Vorst ende Heere Mauritz geboren Prince van Orangien, [...]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien - von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material - from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes - des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [\[Link\]](#)

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [\[Link\]](#)

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [\[Link\]](#)

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [\[Link\]](#)

Aenden Hoogh-gheboren Vorst ende

Heere Mauritz geboren Prince van Orangien,
Grave van Nassau, Catzenelleboghe, Vianden, Dietz, Marquis
vander Veere, ende Vlielsinghen, &c. Gouverneur en Capiteyn
generael van Gelderlant, Hollant, Zeelant, VVest-Vrieslant,
Zutphen, Vtrecht ende Over-Yffel : Admirael generael vander
Zee deser Neder-landen.

*Mitsgaders de Edele, Vermoghende, VVijse seer
voorsienighe Heeren, Staten van Hollant, Zeelant ende
West-Vrieslant: Onse Ghenadighe, gunstighe,
ende ghebedende Heeren.*

Et is sonder twijfel Hoogh-ghe-
boren Vorst, E. VVijse ende Voorsienighe
Heeren, dat onder alle goede, loslicke ende
eerlicke constē, de Mathematische niet alleen
de alder gheviste vaste gront en fundament
hebben, maer oock alle andere consten die
het menschelick verstant soude mogen voort
brenghen, eerster oorspronck en begin zijn, gelijk sulcx uyt de hey-
lige Godlicke Schrift can bevvesen vvordē: vvant *Salomon* betuycht
dat God almachtich inder scheppinge aller dinghen door 'tgetal en
mate geschapen heeft: daerom dat oock *Augustinus* segt, dat in dese
drie dinghen, als mate, ghevicht, ende ghetal (vvelcke zijn dat eerste
fondament der Mathematischen consten,) de macht en heerlicheyt
Gods in sonderheyt bekennt vvort, daerom vvy billich (sonder alle
tegensprecken) dese consten voor de alderhoochste, voorneemste,
nutlickste, en nootvvendichste houden. D'eerste vindere van desen
zijn geveest na 'tghetuyghenis van *Iosephus* des Iootschen Histori-
schrijvers, de Hebreen : vvant hy schrijft int achtste en negenste Ca-
pittel sijns eersten boecx der Iootschen geschiedenissen, dat *Abra-
ham* de consten van Arithmetica en Astrologie d' Ægyptenaers ge-
leert heeft, en dat sy van te voren daer van gantsch onvvetende vva-

ren, vvaer uyt voorts d' Ægyptenaers door grootē noot (om te deelē en̄ ſcheyden hare landen ende erven, vviens merck-teeckenē doort overvloeyen der riviere Nylus, jaerlicx vverden vvech genomen en̄ met ſlick bedect,) hare Priesteren, als hebbende den meestē bequamen leegen tijt, doen practifeeren seeckere regelen vvaer door (naer dat de vvateren der riviere vveder af gelopen vvaren,) yder sijne landen vveder mochten toegemeten vvorden, om alsō te verhinderen alle moeyte, questien, processen, ja dootslaghen ende andere ongevallen die daer uyt souden moghen ontstaen.

Ende alsoo vvy over eenige jaren ons inde Mathematiscche disciplijnen goeoffent hebben, en̄ verscheyden saken zijn vvijs gevworden (en̄ na dat dē hooch-vvijsen Philosophhe, en̄ alder vvelsprekenste Orator *M. T. Cicero* ons betuycht, dat vvy menschen niet alleen voor ons selven, dat is, voor ons eyghen profijt gheboren zijn, maer oock om malcanderen te helpen met dienſten, gaven, ontfanghen, jae oock met consten, arbeyt, en̄ goeden:) VVaer door vvy eyntlickē zijn geresolveert gevwordē (op dat vvy ons leven niet met stil-svvijgen souden door brengen, gelijk de onredelicke Dieren doen) yets tot dienſt onses Vaderlants, ende des const liefhebbers te schrijven, (doch slecht en̄ eenvoudich sonder groote vvelsprekenſtheyt daer in te gebruyckē, ons alleene genoech zijnde de const so de selve is mer clare vvooden voor te stellen.) En̄ ons bedenckende vvat vvy souden mogen voort brengen daer 'tgemeene beste meest mede soude mogen vverden ghedient, So hebben vvy, aenmerckende de groote slechticheyt van sommige Lantmeters hier te Lande, (vvy en seggē niet van alle, vvant de verſtandige en vvillen vvy hier mede niet gemeent hebben,) hoe vvcl vvy vvcl gelooven datmen daer vveynich soude vinden, ofte haer is vvcl bekend dat soomen in eenen rechtſijdigen driehoec multipliceert de helft der parpendicular linie met den Basis, of den halven Basis met de geheele parpendicular linie, dat 'tproduct moet uyt brēngen het *Aream superficialem* des selven triangels: maer soomen haer vraecht vvaeromme sulcx noodich also moet geschieden, so salmen daer vele vindē, die van dese slechte sake geen reden connen gheven, veel min sullen sy connen demonſtreeren, uyt vvat oorsake dat vande helft der drie zijden eens rechtſijdighen

sijdigen driehoecx yder zijde besonder gesubstraheert, en de drie re-
 sten te samen gemultipliceert, 'tproduct noch gemultipliceert zyn-
 de met de halve lengde der drie zijden, uyt dit laetste product geex-
 traheert, den radix quadratum sal moettē comen den vermogē des
 driehoecx: en veel meer andere saken hier te lanc zijnde te verhalē,
 daer sy vvel behoorden reden af te connen geven, devvije hem nie-
 mant sulcx en behoort te onderstaen dan die sijner const gevvizy,
 die hy roemet, op dat de goede lieden niet van hem bedrogen vvor-
 den, daer voor hem dan een yder die God, eer ende deucht lief heeft,
 vvachten sal. Also dat hem niemant (gelijck oock de vrome Heyden-
 nen geleert hebben) yet sal onderstaen te doen daer aen hy vvijfelt
 of het recht is of niet: vvant seer licht connen vvy menschen feylen
 in alle onsen doen, als vvy al sekere ongetvvijfelde regelen en maten
 voor oogen hebben, vlijtich daer op sien, ende de selve volgen: vvy
 svvijgen dat vvy ons op ons eygen goetdunckē verlatē souden, by-
 sonder in dingen daer so vele aen gelegen is, uyt vvelcker oorfaken
 in eenige oude insettingen de Lantmeters die valsche en ongevvijfe-
 regelen gebruycten, bevolen zijn te straffen, en daerentegen veror-
 dineert en bevolen de geschichte Lantmeeters te eeren, en als conste-
 naers te ondehoude, (gelijck hem der halven niemant sonder con-
 sent der hooger Overheyt (die een sonderlinge opzicht daer op be-
 hoort te hebben) daer toe sal laten gebruycken.) Dit alles is V. Ex^{tie},
 E. VV. seer vvel bekennt geveeft, bevelende tot dien eynde de con-
 sten van tellen, meten, en stercken bouven, opentlicken in Neder-
 duytsche tale te leeren: Ordonnerende tot Professoren ofte Leerarē
 der selver Mr *Symon Fransz. van Mervven*, ende den seer vermaer-
 den Mr *Ludolph van Ceulen*, om also door dien middel te becomen
 cloecke verstandige Ingenieurs en Lantmeters, bequaem zijnde om
 haer te laten gebruycken tot des Lants dienste. Om oorfake voor-
 schreven hebben vvy mede onse volgende Practijcke des Lantme-
 tens gecomponeert, en tot dienst onses Vaderlants, op ons eyghen
 privé costen doen drucken, 't selve beschrijvende so goet vvy connē
 in drie deelen, vvaer in vvy hebben geleert, alles vvat een cloec ver-
 standich Lantmeter behoort te vveten, als hoe hy de landen moet af-
 steken, de selve in driehoecken en viercantē verdeelende, mitsgaders

hoe hy alle rechtsijdige en cromsijdige landē, 'tzy beganckelick ofte onbeganckelick sal meten (daer toe calculeerende diverse tafelen met grooten arbeyt, vvaer door men lichtelickē can meten alle circelbogen, daert tot desen tijt niet heeft mogen volbracht vverdē als door grooten arbeyt (als in verscheydē Auctoren te sien is,) vvaer in alle rechtervaren deser const ons getuychnisse sullen gheven,) ende voorts hoemen alle landen, sy zijn geformeert so sy mogen voorcomen, constelicken sal deelen, 't sy in gelijcke of onghelijcke deelen, met rechte of cromme scheyt-linien, lopende evenvvijdich ofte onevenvvijdich, en mede uyt puncten staende binnen of buytē 'tlant, op verscheyden manieren, naer der goeder luyden ghelieven.

Devvijle nu Hooch-geboren Doorluchtige Vorst, vvy vvel versekert zijn, dat uvve Vorstelicke Genade een sonderlinge geneuchte en grooten lust hebt tot alle vrye consten, en ghy Edele E. VV. Heeren niet alleene zijt beminders der selven, maer mede als dē vvijfen voorsienigen zijt voorstanders van alle geleertheit, consten en goede ordinantien: So hebben vvy ons verftout dit onse tegenvvoordige vverck V. Ex^{tie}, ende uvver E. VV. Heeren te presenteren en dediceeren, met alle behoorlicke reverentie. En so vvy bekennen desen onsen arbeyt V. Ex^{tie} ende uvver E. VV. aengenaem te vvesen, so sullen vvy daer door veroorsaect vvorden (met der hulpe Gods) yet anders int licht te brengen, 't vvelck niet en sal zijn van minder profijt ende vernoeghen. Hier mede V. Ex^{tie} ende E. VV. seer voorsienighe Heeren den almachtighen God die aller Overicheyt verstant ende vvijfheyt gheeft, in sijn bescherminge ende beschuttinge bevelende, hem biddende dat hem ghelieve V. Ex^{tie}, Edele E. VV. seer voorsienighe Heeren mede te deelen sijnen Geest ende vvijfheyt, om vvel te continuieren V. E. ghelucsalige regeeringe. In Leyden desen elfften October Anno 1600.

*V. Vorstelicke Ghen.
ende V. E.
onderdanighe dienaers*

Iohan Sems ende
Ian Pieterfz. Dou.